

ПОДРУЖНІ СТОСУНКИ ТА ДОЗВІЛЛЯ В ОПИСАХ ПРИКАЗОК ТА ПРИСЛІВ'Я

УДК: 159.952.13 + 316.362.1-058.833-055.1-055.2 [398.91]

Севрюк Наталя Олександрівна

Магістр психології, аспірант Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, м. Київ (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4968-084X>

Анотація. *Паремії, як особливий вид ментальних репрезентацій, можуть стати важливою частиною психологічних знань щодо аутентичного спадку подружнього життя українця, вивченням чинників його наснаження та дозвілля. Метою нашої статті було вивчення прислів'я та приказок як культурного спадку щодо опису в них вільного часу, відпочинку та дозвілля у подружньому житті, що ми розглядаємо підґрунтям для формування та передачі відповідних психологічних настановлень. Методом дослідження було збір паремій в опублікованих джерелах на основі обраних ключових слів з наступним їх аналізом. Отримані результати показали, що дозвілля сприймається ознакою дитячого віку, а в дорослому віці презентується як нагорода, яка досягається в результаті гідної праці та вдалого завершення справи. Природність відпочинку та дозвілля зберігається в українській культурі опосередковано через такі категорії, як праця, баланс/достатність, спілкування а також кохання як наснажуюче.*

Ключові слова: *позитивні емоції, подружжя, дозвілля, відпочинок, Україна, паремії.*

Постановка проблеми. Подружнє життя виступає нормою соціальних стосунків і способом організації дозвілля, відпочинку, розваг та інтимного життя. Опановані та передані у спадок форми, відпочинку та наснаження втілилися у багатстві приказок та прислів'я, які природним способом орієнтують кожне наступне покоління щодо певних форм відпочинку, дозвілля та розваг. Вивчення багато-

вікових надбань життєвого потенціалу, що несуть в собі приказки та прислів'я, може слугувати розкриттю архетипних знань, які закріпилися в досвіді життя українця щодо організації власного подружнього життя і місця в ньому відпочинку, дозвілля та розваг. Незалежно від віку та статі ці аспекти подружнього життя є завжди актуальними і мають історично закріплені соціально-прийнятні форми опанування

© Севрюк Н. О.

ними на кожному віковому етапі. В час глобалізації та розбудови інформаційного суспільства, коли розвиток технологічних процесів «переганяє процеси зміни поколінь» приказки та прислів'я, як створені віками короткі форми передачі історично-набутого знання про повсякденне життя, зокрема в подружній парі, набувають особливого значення. Вони втілюють в собі пошук стабільності в усталених формах відображення реальності життя українця, посилення відчуття власної ідентичності, відновлення кращих надбань подружнього життя. Все це посилює вагомість вивчення приказок та прислів'я як носіїв ментальних репрезентацій усталених форм життя українця.

Аналіз останніх досліджень. У мовознавстві приказки і прислів'я, як форми української народної творчості, об'єднані у спільному терміні «паремії» [7; 8]. Сучасна лінгвістична наука досить ретельно вивчає паремії, як з позиції логіко-семантичного так і структурного аналізу, а саме: розроблена *типологізація паремій* (М. Куусі, А. Зеленько, Л. Лисиченко, Г. Перм'яков) [8; 19], *описані форми їх застосування* (М. Баган, Т. Бочина) [2], *згідно географічної території діалектичного мовлення* (В. Ужченко) та *різних життєво-побутових ситуацій* (І. Скрипник), в контек-

сті опанування гендерної ролі (М. Стельмахович, Р. Хартлі, Л. Юда) [8; 18], *формування культурних стереотипів* (О. Белова) а також як *культурні концепти, які на думку О. Потебні є образними за формою і узагальнюючими за змістом* [13]. Транскультуральний характер паремій стверджується у спробах російського дослідника Г. Пермякова і фінського фольклориста М. Куусі створити універсальний показник їхніх типів [13; 19]. Науковці стверджують, що паремії є семантично невизначеною формою, яка набуває сенсу лише в контексті живого побутування, а у ситуації змінних обставин може докорінно змінити своє значення (А. Крікман; М. Пазяк) [11]. Її двоярусна структура вказує як на загальний змістовий концепт, так і надає естетичного образного забарвлення: і саме ця зовнішня ознака і обрана дослідниками для систематизації опису паремій через опорні слова та образи (М. Пазяк). Паремії розглядаються як знак, що вказує на певну ситуацію чи певні стосунки: засобом зміни форми вони можуть виконувати різні функції: попереджати про щось, упереджуючи небажані наслідки; давати настанови; стверджувати цінності; вказувати про недоречність чогось; насажувати та стиmulювати до корисного в житті; посилювати чи послаблювати вплив якихось подій. Нау-

© Севрюк Н. О.

ковці відмічають цінність паремій в їх стислій формі, яка несе акумульований соціально-історичний досвід мудрості життя щодо навичок праці людей, орієнтації життя в природі, здатності опановувати складні ситуації життя, інтеріоризація яких дає набуття відчуття власної життєстверджуючої сили. Таким чином надбання пареміології є вагомим підґрунтям для вивчення психологічних аспектів паремій як виду ментальних репрезентацій, які акумулюють у собі багатопоколінний досвід уявлень, культури й світосприймання сучасного українця. Можна сказати, що приказки та прислів'я утримують у собі контекст розгортання життя (побутовий, економічний, соціальний тощо): його вагомість у задоволенні подружнім життям доводиться досягненнями [20].

У контексті психологічних знань паремії вивчаються з позиції психотерапевтичних впливів, зокрема як психолінгвістичний ресурс когнітивно-поведінкової терапії (Л. В. Засекіна) [5]; щодо ставлення дорослих до дітей та дитинства як чинника розбудови соціального інституту замінної сім'ї (Г. Бевз) [1, С.128]; як індикаторів повсякденної правосвідомості (Ю. Ю. Калиновський) [6]; щодо гендерних досліджень (Т. Говорун, В. Щербіна) [3; 17]; з позиції механізмів психологічного захисту (О. Музика та Н. Нікончук) [10]; а також як відображення когнітивних процесів (Н. Ковальська) [7]. Водночас вивчення паремій щодо дозвілля та його місця в подружньому житті у культурному

спадку українського народу нами не вдалося зафіксувати.

Таким чином *метою* нашої статті було вивчення прислів'я та приказок як культурного спадку щодо опису в них вільного часу, відпочинку та дозвілля у подружньому житті, що ми розглядаємо підґрунтям для формування та передачі відповідних психологічних настановлень. Перед нами були поставлені наступні *завдання*: здійснити аналіз українських приказок та прислів'я на предмет представлення в них опису вільного часу й дозвілля у подружніх стосунках та узагальнити відібраний матеріал в контексті психологічних знань.

Виклад основного матеріалу. Дослідження було реалізовано засобом збору паремій за ключовими словами, які зібрані у довідниках з подальшим їх аналізом. Були обрані ключові слова, які фіксують ситуації прояву позитивних емоцій, вказують на відпочинок та дозвілля подружжя, визначають його місце у повсякденному житті, діяльність, яка їм послуговує а також вказують на його часові межі та ймовірні наслідки для індивідуального, сімейного та суспільного життя, а саме: радість, гарний настрій, оптимізм, музика, добробут, праця, щасливі чоловік, жінка і дитинка, вільний час, танцювати, співати. Всього було опрацьовано – 2800 паремій, що зібрані у наданих в літературі довідниках [9; 12; 14-15]. Аналіз отриманого матеріалу здійснювався в два етапи: перший був спрямований на упорядкування зібраного матеріалу психологами

© Севрюк Н. О.

згідно психологічних засад, що стосувалися подружньої пари та їхніх настановлень, вірувань, цінностей, світосприймання; способів поведінки в повсякденний та святковий період життя та прогностики її наслідків в перспективі злагоди подружнього життя; характерологічних ознак особистості подружжя, що поєднуються із життєстверджуючими позитивними перспективами життя. На другому етапі була використана команда експертів-психологів та фольклористів, які методом мозкового штурму виділили закладені в пареміях ймовірні ключові смисли. Таким чином нами було сформовано дві таблиці паремій. Перша складається із виразів, які описують місце і час дозвілля та відпочинку впродовж календарного року, оскільки сільськогосподарський трудовий цикл українця традиційно був є сезонно орієнтованим і реалізувався згідно певної пори року. Друга є особистісно-орієнтована і переважно стосується настанов, які вказують на потребу та особистісні можливості реалізації відпочинку та дозвілля в умовах повсякденності та свят (Табл. 1).

Праця стверджується у пареміях як норма життя, що забезпечує його основу та якість, що формується через вдачу й характер людини, її працьовитість, налаштованість на життя в громаді а також усвідомлення циклічності процесів природи, де кожний цикл асоціюється із певним видом праці і символізує певний тип відпочинку, а саме: весна - із гаївками та ритуалами закликання весни, літо –

має низку свят, пов'язаних із етапом дозрівання і збору плодів та збіжжя (Маковея, збір яблук, перша викачка меду тощо); осінь – свято обжинок й час для весілля, зима – вечорниці та домашні розмови. Осіння пора вказує на врожайність, яка дає людині більше можливостей забезпечення свого життя, що навіть «у горобця є пиво восени» [15,с.82]. У образі осені поєднуються два полюси: сум, що вказує на очікування холодної і радість, бо повні закрома, а сама природа «дарує» свої плоди. Зимова пора символізує більше вільного часу і можна «кинути віз і сани і піти до Оксани» [15, с.83], люди радіють відпочинку, але сумують за теплом «Зимую добре, а літом ще ліпше», «Коли б не зима, то й літо довше було б.» [15, с.84]. Весняної пори настають робочі дні, люди виходять в поле «Весна кличе в поле» [15, с.78], радіють праці «Навесні чміль, а восени пчола жениться» [15, с.78]. Саме цієї пори наголошується на балансі праці і відпочинку: «Весняний день рік годує» [15, с.78], «Не марнуй часу даремно - пройде весна - не вернеш» [15, с.79]. Літня пора несе багато спокус: ночі були теплі але занадто короткі, щоб виспатися, а вдень не можна було марнувати часу: «Влітку один тиждень – рік годує», «Влітку і качка прачка» [15, с.80], «Літом і мале піде, то вробить» [15, с.81]. В українській піснях наголошується, що дозвілля молодять проходило за рахунок скорочення сну вночі «А ще нічки не доспала, а вже треба вставати»... В літню пору собі підбирали пару, по

© Севрюк Н. О.

Таблиця 1.

Дозвілля, відпочинок та праця в житті українця (витяг з доробку)

Прислів'я та приказки	Оцінка
Неділю – день <i>вимушеного</i> безділля. Прийде така неділя, що і в нас буде весілля. Весілля і щастя на однім коні їздять. Кому весілля, а кому безділля. Від неділі до неділі все в одному ділі. Жарти жартами, а діло ділом.	Місце і час для дозвілля
Вмій пожартувати, та знай, коли перестати Жартувала баба з колесом, доки у спицях застряла З жарту часом і біда буває Жартуй, глечики, доки не луснув	Достатність
Добре діло – утіха, як справі(ділові) не поміха. Робота не дає журбі журитися. Робота мучить, зате годує і учить. Робота спільна – як пісня весільна. Талант - це наполеглива праця. Слова - полова, а праця – диво. Хто добре працює, тому і щастить. Хто не працює в будні, тому і вихідних немає. Якби всі свята святкували, не було б кому робити. Хто не вміє гарно відпочивати, той не може добре працювати.	Праця та дозвілля
Як неділя, то й сорочка біла. У суботу на роботу, а в неділю на весілля. Ніч на те, щоб спати. Кінчив діло-гуляй сміло. На весіллі гоп, гоп, гоп, потім дома ох, ох, ох. Коли перший день в Новому році веселий, то й рік буде такий.	Доречність дозвілля та відпочинку
У лінивого на тиждень дві неділі. Хто в п'ятницю сміється, то в неділю буде палакати. Любощі та вечорниці доведуть до шибениці. Кинути віз і сани і піти до Оксани. Жити весело а їсти нічого. Добре і погуляти, як нема чого в хлів загоняти. Людям косовиця, а ледачий веселиться Лінюхи пісні співають та латки латають Коли ячмінь колоситься, соловей замовкає.	Недоречність дозвілля, що не має морального підґрунтя і несе ситуативні задоволення
Гуляй дитинко, поки твоя годинка. Кожна корова своє теля лиже. Кобила за ділом, а лоша без діла. Кіт мурличе – дітей кличе. Гуляла середя, як ще була мала.	Дитячий вік як дозвіл на час для дозвілевих розваг
Бджола маленька, та мед солоденький. Невеличка пташка, а голосно співає. І найменший пташок свого гнізда боронить.	Заохочення дітей до праці.
Бджоли раді цвіту, а люди раді меду. І соловейко не співає, коли їсти він не має	Їжа – основа життя та дозвілля
Сопілка - вівчареві втіха. Музика без'язика, а людей збирає. Аби танцювати вміла, а робити лихо навчить. Веселе дерево весело й співає Як уміє, так і пієм Дудка знає, нащо грає Не хочеться танцювати, так черевики просяться Танець не робота, а хто не вміє, то срамота	Наснаження через дозвілля

тому як дівчина та парубок працювали, бо за ледащого заміж не шли – цурались такої людини, висміювали та соромили: «Людам косо-виця, а ледачий веселиться» [14, с.451], «Лінюхи пісні співають та латки латають» [14, с.450], «Хочеш бути щасливим, то не будь лі-нивим» а також жартували: «Не люблю тебе, Тацю, а твою працю». *Восени* святкували кі-нець зборів урожаю та початок відпочинку та веселощів, весілля: «Осінь сумна, та весело жити».

Стосовно днів тижня, то відпочинком для всіх визнавалася неділя. Одягалися всі гарно та чисто, та йшли в церкву «Як неділя, то й сорочка біла» [15, с. 89], «Неділя – день *ви-мушеного* безділля» [15, с. 90], гуляли весілля в неділю «Прийде така неділя, що і в нас буде весілля» [15, с.90], «У лінивого на тиждень дві неділі» [14, с. 451]. З понеділка по суботу мали завершити роботи, щоб у неділю відпочи-ти. Ніч в українських пареміях описується чу-довими епітетами, бо вона несе любов закоха-ним і відпочинок дорослим: «Ніч на те, щоб спати», «Ніч нікому не сприяє, хіба що зло-дію» [15, с.90]. Дотерпіти до часу дозвілля та підготуватися, щоб вихідний день провести найкращим чином: «Хто в п'ятницю сміється, то в неділю буде плакати» [15, с. .83]

Задоволення від вільного часу та відпо-чинку традиційно закріплювалося на основі відчуття завершення справи та забезпеченості свого життя: чергування праці і відпочинку дає відчуття відновлення життєвих сил. В па-

реміях стверджується, що дозвілля не повинно бути забагато: воно має бути доречним і вчас-ним. В пареміях культурного спадку українсь-кого народу ми не віднайшли поняття відпо-чинку у самотійному його значенні: воно ви-ступає як наслідок чогось, або несе подвійне значення: «Тоді відпочинемо, як помremo». Людина має постійно бути задіяна в певній діяльності, що можливо символізує постійну роботу серця, функціонування якого не при-пиняється, а лише змінюються циклами актив-ності. Приказками та прислів'ями підбадьо-рювали у праці, стимулювали до зміни діяль-ності, але не допускали безділля: «Кінчив діло -гуляй сміло»; «Хоч лусни та мусни»; «Не си-ди без діла» [15, с. 298].

Дозвілля більше видавалося властивим дитячому періоду життя: «гуляй дитинко, по-ки твоя годинка» [14, с. 115]. Мати давала зра-зок дитині позитивного сприймання життя і наснаження до подолання скланих його часів та переживання болю «Дитинка плаче; мама мусить співати» [14, с. 115], «Найдорожча пісня, з якої мати колисала» [14, с. 110] Мати була у великій пошані «Молитва матері з дна моря рятує» [14, с. 110], «Мамина лайка - то байка, а битва – молитва».

Наступний підбір паремій ми створили щодо кохання та подружніх стосунків (Табл. 2).

Кохання розцінюється як розрада, що несе силу і надихає до роботи «Невесело в сві-ті жити, як нема кого любити», підкреслюва-

Таблиця 2.

Відпочинок та дозвілля у подружньому житті (витяг з доробку)

Паремії	Ключовий зміст
Своє гніздо найтепліше. Де лелека водиться, там щастя родиться.	Настанови на подружнє життя.
Голуб гукає, як пари шукає. Бери до пари, щоб не взяли татари. Кожна птиця знає свого Гриця Ворона біла ворони сідає.	Парування
Невесело в світі жити, як нема кого любити. Їж з голоду, а люби з молоду. Хто рано одружиться, той вік не натужиться. Кохання у людей іде, як розрада від роботи	Кохання та настанови до дозвілля
Де одинець, хозяйству кінець, де сім – щастя всім.. Коли б не жона і діти, у корчмі б сидіти. Гарна жінка, гарні діти, тільки жити і радіти. Добра спілка – чоловік і жінка. З добрим подружжям і горе розгорюєш. Дібрана пара – як пироги і сметана. Вони такі паровані, як горнятка мальовані.	Стосунки подружні – запорака добробуту і дозвілля.
Дитинка плаче; мама мусить співати.	Веселити інших як підтримка у хворобі

лося його своєчасність «Їж з голоду, а люби з молоду» та відповідність парування «На божім світі ліпше не жити, як старого любити», «Де муж старий, а жінка молода, там рідко згода» [9, с. 55]; стверджується, що і в коханні та веселощах має бути міра «Любощі та вечорниці доведуть до шибениці» [9, с. 55]. Молодь заохочували до створення сім'ї, а ті, хто в силу різних причин не знайшов собі пару, осуджувалися: «Одиначка – або ледащо, або пиячка» [9, с. 132]. Дружина була ліпшим другом «Нема ліпшого друга, як вірна супруга» [9, с. 87], та велика пошана до вірності та відданості один одному «Ніхто так не догляне, як вірна дружина» [9, с. 87] та господиня «В хаті жінка три кути держить, муж четвертий» [9, с. 89].

Українські люди вмели не тільки працювати але і веселитися - «Добре діло - утіха,

як ділові не поміха», «Дудка знає, нащо грає», «Аби танцювати вмела, а робити лихо навчить», «Не хочеться танцювати, так черевики просяться»; «Заграйте мені, цимбали, щоби ніженьки дримбали»; «Гуляй, душа, без кунтуша». Але завжди застерігали, що надмірні веселощі до добра не доводять «Вмій жартувати, та знай, коли перестати» тощо (див. табл. 2) [16, с.67]

Висновки. Природність відпочинку та дозвілля, що зароджується з дитинства зберігається в українській культурі опосередковано через такі категорії, як праця, баланс/достатність і спілкування. В контексті подружнього життя виділяється період кохання, як на наснажуючий і такий, що ставить під ризик набуті у досвіді здорові навички чергування різних видів діяльності (праці і відпочинку, нічного сну і денної роботи, жартів і справи

тощо) у пареміях моменти як адекватності відпочинку та дозвілля, так і такі, які потребують його відтермінування до завершення роботи. Паремії цього етапу переважно носять навчальний та спрямовуючий характер. Дозвілля, відпочинок та вільний час виступають в українських пареміях як нагорода, яку людина надає сама собі в результаті гідної праці та вдалого завершення справи. Культура реалізації відпочинку та дозвілля пов'язана із дотриманням балансу різних складових повсякденного життя українця, ствердженням особистісних характеристик працьовитості та пошануванням гідності самого життя та оптимістичного до нього ставлення. Сімейність, родинність та подружній спосіб життя є наскрізною характеристикою паремій щодо відпочинку та дозвілля.

Наше дослідження не претендує на вичерпність, а лише відкриває напрямки подальших розвідок в питаннях вивчення історично-культурних змін щодо психології дозвілля подружжя.

Перелік використаних джерел:

1. Бевз Г. М. Прийомна сім'я: соціально-психологічні виміри: моногр. / Г. М. Бевз. – К. : Вид. Дім «Слово», 2010. – 352 с.
2. Беценко Т. Прагматика заперечень/Т. Беценко - 2012р. [Режим доступу: dpu.drohobych.net/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2012-3.pdf]
3. Говорун Т. Стать та сексуальність: психологічний ракурс: навч. посіб. / Т. Говорун, О. Кікінежді. — Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 1999. — С. 20–51
4. Желтова В. П. Философия и правосознание / В. П. Желтова, О. Г. Дроницкий // Философия и ценностные формы сознания. М. : Наука. 1978. – 348 с.
5. Засекіна Л. В. Українські прислів'я і приказки як психолінгвістичний ресурс когнітивно-поведінкової терапії тривожних розладів / Л. В. Засекіна // Психологічні перспективи. Вип. 24, 2014. – С. 112 – 124. [Режим доступу: <http://psychoprospets.eenu.edu.ua>]
6. Калиновський Ю. Ю. Приказки та прислів'я як індикатори повсякденної правосвідомості / Ю. Ю. Калиновський // Гуманітарний часопис: Збірник наукових праць. – Харків : ХАІ. 2006, № 3 С. 75 – 80
7. Ковальська Н. Паремії як засіб відображення когнітивних процесів / Н. Ковальська // Вісник Львівського університету. Серія «Філософія» 2004. Вип. 34. Ч. 1. С. 412-418
8. Колоїз Ж. В. Українська пареміологія : навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Ж. В. Колоїз, Н. М. Малюга, Н. М. Шарманова; за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : КП ДВНЗ «КНУ», 2014. – 349 с
9. Мишанич С. В. Українські прислів'я та приказки / С. В. Мишанич, М. М. Пазяк. - К. : Дніпро, 1984. — 389 с.
10. Музыка О. Л. Механізми психологічного захисту в усній народній творчості / О. Л. Музыка, Н. О. Никончук // Вісник Житомирського державного педагогічного інституту, 1998. – №2. – С. 18-23.
11. Пазяк М. М. Українські прислів'я та приказки: проблеми пареміології та пареміографії / М. М. Пазяк. - К. : Наук, думка, 1984. - 199 с.
12. Пареміологічний збірник. Пословица. Загадка (Структура, смысл, текст) / Сост. и ред. Г. Л. Пермяков) М. : Главная редакция восточной литературы издательства "Наука", 1978. - 320 с.
13. Потебня А. А. Из лекцій по теории словесности: Басня, Пословица. Поговорка // А. А. Потебня. Теоретическая логика. – М. : 1990. – С. 98 - 111
14. Прислів'я та приказки: Природа. Господарська діяльність людини / АН УРСР. Інститут мистецтвознавств

© Севрюк Н. О.

- ва, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. : Упор. М. М. Пазяк. - К.: Наук, думка, 1984. – 480 с.
15. *Українські приказки, прислів'я і таке інше.* / [уклав М. Номис; упорядкув., прим. та вступ. ст. М. М. Пазяка]. – К. : Либідь, 2004. – 352 с.
16. *Шумада Н. С.* Збірка «Народ скаже - як зав'яже: Українські народні прислів'я, приказки, загадки, скоромовки». / Н. С. Шумада. К. : Веселка, 1985. – 360 с.
17. *Щербіна В.* Фразеологізми і паремії з гендерною семантикою в українській мові / В. Щербіна // Мовний простір слов'янського світу: досвід і перспективи : тези доповідей II Всеукраїнської міждисциплінарної конференції студентів, аспірантів і молодих учених. Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2016. - С. 72–75. [Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua>]
18. *Юда Л. А.* Гендерний аналіз українських родинних традиційних стереотипів / Л. А. Юда // Сучасна українська сім'я: гендерні проблеми та шляхи їх подолання. – Чернігів, 2009. – С. 14–21
19. *Kuusi M.* Ovambo Proverbs with African Parallels. Helsinki, 1970.
20. *How context affects couple satisfaction?* Rozzana Sánchez-Aragón, Carolina Armenta-Hurtarte, Rolando Díaz -Loving. *Suma Psicológica.* 2012;19(2):51-62
5. *Zasekina L. V* Ukrainian proverbs and sayings as a psycholinguistic resource of cognitive-behavioral therapy of anxiety disorders / L. V. Zasekina // *Psychological Perspectives.* Whip 24, 2014. - pp. 112-124. [Http://psychoprospects.eenu.edu.ua](http://psychoprospects.eenu.edu.ua)
6. *Kalinovsky Yu.* Proverbs and proverbs as indicators of everyday justice / Yu. Kalinovsky // *Humanitarian journal: Collection of scientific works.* - Kharkiv: KhAI. 2006, No. 3 pp. 75 - 80
7. *Kovalska N.* Paremia as a means of reflection of cognitive processes / N. Kovalska // *Visnyk of Lviv National University. Series "Philosophy"* 2004. 34. Part 1. S. 412-418.
8. *Koloiz Zh. V.* Ukrainian paremia: a manual for students of philological specialties of higher educational institutions / Zh. V. Koloiz, N. M. Maluga, N. M. Sharmanova; for ed. Zh. V. Koloiz. *Kryviy Rih: KPI DNE KNU,* 2014-349 p
9. *Mishanich S. V.* Ukrainian proverbs and sayings / S. V. Mishanich, M. M. Pasyak. K. : Dnipro, 1984. - 389 p.
10. *Musica O. L.* Mechanisms of psychological protection in oral folk art / O. L. Musica, N. O. Nikonchuk // *Bulletin of the Zhytomyr State Pedagogical Institute,* 1998. - №2. - P. 18-23.
11. *Pasyak M. M.* Ukrainian proverbs and sayings: problems of paronymology and paremiography / M. M. Pasyak. - K. : Science, thought, 1984. - 199 p.
12. *Paremiological collection.* Proverb Riddle (Structure, meaning, text) / Sost. and ed. G. L. Permyakov) M.: The main edition of the eastern literature of the publishing house "Nauka", 1978. - 320 p.
13. *Potebnja A. A* From lectures on the theory of literature: Basen, Proverb. Tale // A. A. Ptebnia *Theoretical Logic.* - M.: 1990. - P. 98 - 111
14. *Proverbs and sayings: Nature.* Human economic activity / Academy of Sciences of the USSR. Institute of Art Studies, Folklore and Ethnography M. T. Rylsky. : Present .. M. M. Pasyak. - K. : Science, thought, 1984. - 480 p.
15. *Ukrainian sayings, proverbs and so on.* / [concluded by M. Nomis; ordering, note and introduction. Art.

© Сєврюк Н. О.

- M. M. Pasyaka]. - Kyiv: Lybid, 2004. - 352 p.
16. *Shumada N. S.* Collection «The people will say - how to tie: Ukrainian folk proverbs, sayings, riddles, scribbles.» / N. S. Shumada. Kiev. : Rainbow, 1985. - 360 p.
17. *Shcherbina V.* Phraseologisms and paremias with gender semantics in the Ukrainian language / V. Shcherbina // Language space of the Slavic world: experience and perspectives: abstracts of the All-Ukrainian interdisciplinary conference of students, postgraduates and young scientists. National University of Kyiv-Mohyla Academy, 2016. - P. 72-75. <http://ekmair.ukma.edu.ua>
18. *Judah L. A.* Gender analysis of Ukrainian family-related traditional stereotypes / L. A. Judah // Modern Ukrainian Family: Gender Problems and the Way to Overcome them. - Chernihiv, 2009. - pp. 14-21
19. *Kuusi M.* Ovambo Proverbs with African Parallels. Helsinki, 1970
20. *How context affects couple satisfaction?* Rozzana Sánchez-Aragón, Carolina Armenta-Hurtarte, Rolando Díaz-Loving. *Suma Psicológica*. 2012;19(2):51-62

Sevriuk Natalya

Master of psychology, postgraduate student of the Institute of Social and Political Psychology of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv (Ukraine)

MARRIED RELATIONSHIP AND LEISURE IN THE DESCRIPTION ON SAYINGS AND PROVERBS

ABSTRACT

Paramies (sayings and proverbs), as a special form of mental representations, can become an important part of psychological knowledge of the authentic inheritance of the marriage of a Ukrainian. Modern linguistic scientist regards paramies a sign indicating a certain situation or a certain relationship, preventing undesirable consequences; broadcasting certain guidelines; as-

serting values; pointing out the inappropriateness of something; Inspiring and stimulating to be useful in life; increasing or weakening the influence of some events. In the context of psychological knowledge, paramies are studied from the standpoint of psychotherapeutic influences, the attitude of adults to children and childhood, in the context of gender studies and the position of mechanisms of psychological protection. At the same time, the study of paramies about leisure and its place in married life has not received proper presentation in scientific and literary sources.

The purpose of our article was to study paramies as a cultural heritage in describing their leisure time, recreation and leisure activities in marital life, which we consider the basis for the formation and transfer of appropriate psychological guidance. The research method was the analysis of paramies, conducted based on selected keywords. The analysis of the collected material was carried out in two stages: the first was aimed at organizing the collected material by psychologists according to the psychological principles related to the married couple and their instructions, beliefs, values, worldview; ways of conduct in the everyday and holiday period of life and prognosis of its consequences in the perspective of the consent of married life; Characteristics of the personality of the spouses, combined with life-affirming positive prospects of life. A total of 2,800 paramies were processed, which resulted in the analysis of which we formed two groups, where the first one points to the place and time of

© Севрюк Н. О.

leisure and rest during the calendar year, and the second - on personality-oriented characteristics concerning the directions, qualities of character, methods of marital interaction in implementation issues recreation and leisure. The results showed that leisure is primarily perceived as a sign of childhood and in adulthood is presented as a reward, which is achieved because of decent work and a successful completion of the case. The nature of recreation and leisure is preserved in the paramies of Ukrainian culture indirectly through such categories as labor, balance / sufficiency, communication and love as an intrusive one.

Key words: positive emotions, marriage, leisure, rest, paramies.

Севрюк Наталия Александровна

Магістр психології, аспірант Інститута соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, г. Київ (Україна)

СУПРУЖЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ И ДОСУГ В ОПИСАНИИ ПОСЛОВИЦ И ПОГОВОРОК

Аннотация. Паремии (поговорки и пословицы), как особый вид ментальных репрезентаций, могут стать важной частью психологических знаний о аутентичного наследия супружеской жизни украинского народа. Современная лингвистическая наука рассматривает паремии под направлением, указывающим на определенную ситуацию или определенные отношения, предупреждая нежелательные последствия; транслируя определенные установки; утверждая ценности; указывая

о неуместности чего-либо; воодушевляя и стимулируя к полезному в жизни; усиливая или ослабляя влияние каких-то событий. В контексте психологических знаний паремии изучаются с позиции психотерапевтических воздействий, отношение взрослых к детям и детства в контексте гендерных исследований и с позиции механизмов психологической защиты. Вместе с тем изучение паремий о досуге и его месте в супружеской жизни не получило должного представления в научно-литературных источниках.

Целью нашей статьи было изучение паремий как культурного наследия по описанию в них свободного времени, отдыха и досуга в супружеской жизни, что мы рассматриваем основой для формирования и передачи соответствующих психологических установок. Методом исследования был анализ паремий, который проводился на основе выбранных ключевых слов. Анализ собранного материала осуществлялся в два этапа: первый был направлен на упорядочение собранного материала психологами согласно психологических основ, касающиеся супружеской пары и их установок, верований, ценностей, мировосприятия; способов поведения в повседневный и праздничный период жизни и прогнозам ее последствий в перспективе согласия супружеской жизни; характерологических признаков личности супругов, сочетаются с жизнеутверждающими положительными перспективами жизни. Всего было обработано 2800 паремий,

© Севрюк Н. О.

в результате анализа которых нами были сформированы две группы, где первая указывает на место и время досуга и отдыха в течение календарного года, а вторая - на личностно-ориентированные характеристики и их установки, качеств характера, способов супружеского взаимодействия в вопросах реализации отдыха и досуга. Полученные результаты показали, что досуг прежде всего воспринимается признаком детского возраста, а во взрослом возрасте презентуется как награда, которая достигается в результате достойного труда и удачного завершения дела. Естественность отдыха и досуга сохраняется в паремиях украинской культуры опосредованно через такие категории, как труд, баланс/достаточность, общение, а также любви как жизненного воодушевления.

Ключевые слова: положительные эмоции, супруги, досуг, отдых, Украина, паремии.

Дата отримання статті: 21.08.2018

Дата рекомендації до друку: 14.09.2018

Дата оприлюднення: 27.09.2018

© Севрюк Н. О.